

YÜKSEKÖĞRETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINA DAİR AÇIKLAMA

Anayasa tarafından yüksek öğretimi planlamak, düzenlemek, yönetmek ve denetlemekten sorumlu olarak belirlenen **Yükseköğretim Kurulu** oluşturulduğunda, üniversitelerimizin sayısı 27 idi. Aradan geçen 30 yıl boyunca, özellikle son yıllarda kurulan yeni devlet ve vakıf üniversiteleri ile üniversitelerimizin sayısı yaklaşık altı kat artış göstermiştir. Bu sayısal artışın Yükseköğretim Kuruluna yeni sorumluluklar getirmesi bir yana, kurulu sistemin pek çok alanında yurt içi ve yurt dışındaki gelişmelere cevap verecek kuramsal ve kurumsal değişikliğin zamanında gerçekleşmemesi ülkemiz için “geciken reform maliyeti”ni artırmaktadır.

Türkiye’de üniversite reformu çalışmaları Yükseköğretim Kurulunun tarihinden daha eskilere uzanır. Yükseköğretim Kurulunun kuruluşundan itibaren de bu reform çağrıları sürekli duyulmuştur. Bununla birlikte son dönemlerde üniversite reformu söz konusu olduğunda dikkatler çoğu zaman günlük politika ile de ilişkilendirilen belli bazı konulara yönelmektedir. Bu ise yükseköğretimdeki yapısal değişikliklerin gerçekleşmesi yönündeki iradenin önüne engel koymakta, ayrıca bu yöndeki gayretlerin sınırlı ve içe dönük olması sonucunu doğurmaktadır. Halbuki, pek çok alanda olduğu gibi yükseköğretim de bütün dünyada küreselleşen bir yapıya bürünmektedir. Bu bağlamda Türkiye’nin de dahil olduğu; Avrupa yüksek öğretim alanını da aşan, akademiye evrensel ilkeleri gerçekleştirme arayışları kadar Avrupa yüksek öğretiminde yaşanan sorunların da bir sonucu olan Bologna süreci burada hatırlanmalıdır. Bununla birlikte Türk yükseköğretiminin bu süreç içerisinde attığı olumlu adımlar ülkemiz için “geciken reform”un getirdiği ve getireceği sorunları ortadan kaldırmak için yeterli değildir.

Türkiye, yükseköğretim alanında pek çok ülkede görülmeyen bir tecrübeye sahiptir. Yakın zamanda yayımlanan çok sayıdaki araştırma ve çalışmaların yanı sıra 2006 yılında Kurulumuz tarafından kamuoyuna sunulan “Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi” raporu da bu alanda gerçekleştirilmesi gereken genel amaçları ve uygulanacak temel politikaları esnek bir çerçevede sunan önemli bir belgedir. Dolayısıyla yükseköğretim alanında atılması gereken adımlar ve tercihler için belirsizlik ortamında bulunduğumuz söylenemez.

Yükseköğretim alanında bugün geline nokta, sorunlar ve sorunlu alanlar için lokal çözüm arayışlarına yönelme yerine yükseköğretim sistemimizin yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır. Yükseköğretim alanında zaman zaman yapılan kısmi değişiklikler yerine “yapısal değişim”in hangi düzeyde yasal bir düzenleme gerektirdiği bir engel olarak görülmeden bu yönde bir irade ortaya konulması gereği vardır. Bu sürece ilgili tarafların katılımı başlangıç aşamasında sağlanarak bir model oluşturulmalı ve geliştirilmeli, daha sonra bu modelin kamuoyunda yeterince tartışılması sağlanmalı, nihai şekli verildikten sonra da siyasi karar alıcılara bu model sunulmalıdır. Bütün bu sürecin şeffaflık ve katılımçılık içerisinde sürdürülmesi gereklidir. Aynı şekilde gerçekleştirilecek değişikliğin dayanacağı zihniyetin ve dikkate alınacak temel ilkelerin belirlenmesi, yükseköğretimde planlanan bu değişim sürecini yönetmek kadar önemlidir. Bundan dolayı Yükseköğretim Kurulu olarak bugün, sürecin başında, Kurulumuzun koordinasyonunda gerçekleştirilecek yeniden yapılandırma çalışmalarının aşağıdaki amaç ve ilkeler çerçevesinde yürütüleceğini kamuoyuna açıklamaktayız.

Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasının; “bireylerin dünyanın değişen koşullarına uyum sağlayabilecek bilgi, beceri ve yetkinliklerle donatılması, girişimde bulunmaktan ve sorumluluk yüklenmekten kaçınmayan, eleştirel düşünme becerilerine sahip, insan hakları ve demokrasi, çevresel, kültürel ve estetik değerler konularında duyarlı aktif yurttaşlar olması, ayrıca verilen eğitimin geniş kitlelere erişerek ülkenin yarışmacı potansiyelini geliştirmesi, yapılan araştırmaların uluslararası düzeyde saygınlığı olan bilim ve sanat üretimine yönelmiş olması, ülkenin rekabet edebilirliğine destek olması, topluma hizmet faaliyetlerinin etkin ve sürdürülebilir kılınmasını amaçlaması” gerektiğini düşünüyoruz. Yeni sistem kendi kendine öğrenen, gelişen ve kendini sürekli yenileyen bir yapıya sahip olacaktır.

Kurulun çabasının yükseköğretim sistemimizin aşağıda belirtilen temel prensipler üzerine bina edilmesi, sistemin tüm bileşenlerinin bu prensipler ışığında katılımcı bir süreçte geliştirilmesine yönelik olacağını belirtmek istiyoruz.

1. Çeşitlilik

Yükseköğretim kurumlarının verdiği derecelerin karşılaştırılması ve geçerliliğini sağlayacak asgari standartlar çerçevesinde çeşitliliğin sağlanması gereklidir. Kitle eğitiminin giderek çeşitlendirdiği öğrenci profiline muhatap olmak ve bunun yarattığı öğrenci taleplerini karşılamak, piyasa ihtiyacına cevap vermek ve istihdam gibi nedenler tüm dünyada yükseköğretimde çeşitliliği öne çıkarmaktadır. Paydaş taleplerinin farklılıkları, kurumlara imkan, kabiliyet ve tercihleri yönünde ilerleme imkan tanınması ve uluslararası rekabet ortamında kaynakların verimli ve etkin kullanılma taleplerine cevap verilmesini gerekli kılmaktadır.

Yükseköğretimde çeşitliliğin muhtelif boyutları bulunmaktadır. Bazı kurumlar temel veya uygulamalı araştırmalarda yoğunlaşmış iken diğerleri eğitim ağırlıklı veya topluma hizmete odaklı olabilir. Karar alma mekanizmaları ve yönetim sistemi, eğitim şekli (birinci ve ikinci öğretim, uzaktan öğretim, yaşam boyu eğitim vb. ağırlıklı) gibi konularda farklılaşmaya imkan tanıyan, ayrıca devlet, vakıf, özel veya uluslararası üniversite modelleri hayata geçirilebilir.

2. Kurumsal özerklik ve hesap verebilirlik

Yükseköğretim kurumlarına serbest hareket imkanı verilmesi, bununla birlikte işlem ve kararlarının sonuçlarından sorumlu tutulması bu sistemin temel ilkelerinden olacaktır.

Kurumsal özerklik, çeşitlilik ilkesi çerçevesinde yükseköğretim kurumlarının kendi politika ve önceliklerini belirleyerek, mali konular da dahil olmak üzere kendi tercihleri doğrultusunda gelişmeleridir.

Kurumsal özerkliğin gerekli şartı etkin hesap verme mekanizmalarının bulunmasıdır. Kurumlar tüm faaliyetlerinin hesabını kamuya ve ayrıca iç ve dış paydaşlarına verecek sistemi ve süreçleri geliştirmek durumundadır. Hesap verebilirlik bu bağlamda oluşturulan yönetim sisteminin de vazgeçilmez unsurudur. Etkin bir hesap verebilirlik ise ancak şeffaflık ile sağlanabilir.

3. Performans değerlendirmesi ve rekabet

Mevcut sistemimizdeki öğrenci ve öğretim elemanı girişinde öngörülen asgari standartların yanı sıra “çıktı ve süreç kontrollerini” geliştirecek ve yerleştirecek bir sistem tasarımı yapılmalıdır. Sonucu veya performansı değerlendirmeyi sağlayacak yeni açılımlara fırsat verilecektir. Performans değerlendirme kriterlerinin, çeşitliliğin doğasına uygun, ama mutlaka adil ve şeffaf olması gerekmektedir.

Kurumların başarısının ortaya konması, ancak çeşitliliğe imkan veren rekabetçi bir ortam ile mümkündür. Rekabet, hem kurumsal düzeyde diğer yükseköğretim kurumlarıyla, hem de kurum içinde yenilenmenin ve gelişmenin itici gücü olacaktır.

4. Mali esneklik ve çok kaynaklı gelir yapısı

Finansal esneklik ve çok kaynaklı gelir yapısı günümüzde yükseköğretim kurumlarının özerkliğini tamamlayan unsurlardandır. Dolayısıyla yükseköğretim kurumlarının mali kaynaklarının çeşitlendirilmesi, zenginleştirilmesi ve kaynak kullanımında esneklik sağlanması kurgulanacak sistemin temel ilkelerinden biri olacaktır. Bunun yanı sıra sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak öğrenim giderlerinin karşılanmasında mevcut devlet desteğinin yanı sıra yeni destek mekanizmaları da bu sistemde yer alacaktır.

5. Kalite güvencesi

Yükseköğretimde kalite güvencesi, hem çeşitliliğe imkan tanıyan rekabetçi sistemin sağlıklı işleyebilmesi hem de kurumların iç düzenlemeleri itibariyle büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle uluslararası kalite kuruluşları tarafından da tanınan ulusal bir kalite sistemi oluşturulacaktır. Kalite güvencesi sisteminin nihai amacı mezunların, yükseköğretim kurumları tarafından taahhüt edilen bilgi, beceri ve yetkinlik ile donatılmasını temin etmektir.

Bu sistem yükseköğretim kuruluşlarının iç kalite güvence mekanizmalarının oluşturulması, desteklenmesi, denetlenmesi, kurum ve/veya programların akredite edilmesi, kamuoyuna bu konularda güvenilir bilgi sunulması, şeffaflığın sağlanması ve uluslararası tanınma konularında

büyük katkı sağlayacaktır.

* * *

Bu temel zihniyet ve ilkeler çerçevesinde yükseköğretimin yeniden yapılandırılması çalışmaları belli bir süreç dahilinde yürütülecektir. Çok kısa bir zaman içerisinde ilk önce üniversitelerimizin rektörlerinin, daha sonra konunun diğer ilgili bütün taraflarının katkılarının teminine çalışılacak, şeffaflık ve katılımçılık ile bu süreç yürütülecektir.

Gelişmelerden kamuoyu düzenli olarak haberdar edilecektir.

Yükseköğretim Kurulu Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği basin@yok.gov.tr